

УДК 339.13:681.114.8(100) DOI: [https://doi.org/10.31617/tr.knute.2020\(35\)03](https://doi.org/10.31617/tr.knute.2020(35)03)

Наталія МАРЧУК

E-mail: n.marchuk@knute.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9584-4534

к. т. н., доцент, доцент кафедри товарознавства та митної справи Київського національного торговельно-економічного університету вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

Людмила АНДРІЄВСЬКА

E-mail: landrievska@knute.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6167-1105

к. т. н., доцент, доцент кафедри товарознавства та митної справи Київського національного торговельно-економічного університету вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

Тетяна ГЛУШКОВА

E-mail: t.glushkova@knute.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-6248-945X

к. т. н., доцент, доцент кафедри товарознавства та митної справи Київського національного торговельно-економічного університету вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

РИНОК НАРУЧНИХ ГОДИННИКІВ: СВІТОВІ ТРЕНДИ

Проаналізовано обсяги виробництва, експорту й імпорту наручних годинників, зокрема й швейцарського виробництва, на світовому та українському ринках. Установлено рейтинг найбільших країн-імпортерів і експортерів. Розглянуто структуру ринку наручних годинників за видами та виробниками. Визначено основні проблеми та наведено прогноз тенденцій розвитку світового і вітчизняного ринку наручних годинників в умовах пандемії COVID-19.

Ключові слова: наручні годинники, обсяг ринку, виробництво, експорт, імпорт.

Марчук Н., Андриевская Л., Глушкова Т. Рынок наручных часов: мировые тренды. Проанализированы объемы производства, экспорта и импорта наручных часов, в том числе швейцарского производства, на мировом и украинском рынках. Установлен рейтинг крупнейших стран-импортеров и экспортеров. Рассмотрена структура рынка наручных часов по видам и производителям. Определены основные проблемы и приведен прогноз тенденций развития мирового и отечественного рынка наручных часов в условиях пандемии COVID-19.

Ключевые слова: наручные часы, объем рынка, производство, экспорт, импорт.

Постановка проблеми. Стильний наручний годинник – важливий аксесуар будь-якої людини. Цей функціональний і красивий прилад не тільки дає змогу в будь-яку секунду дізнатися час, але й підкреслює вишуканий смак, впевненість, високий статус та стиль життя власника. Точний механізм, ергономічний корпус і сучасний дизайн – це складові якісних наручних годинників.

Беззаперечними лідерами на світовому ринку є швейцарські годинники. Швейцарія виробляє більше ніж 20 млн шт. годинників на рік, або понад 2 % світового виробництва. Однак на неї припадає більше ніж 50 % світової індустрії годинників у вартісному вираженні. У сегментах високого та середнього класу Швейцарія залишається ліде-

ром, реалізуючи понад 95 % годинників вартістю від 1000 швейцарських франків (шв. фр.) та більше [1]. Попри сталі традиції швейцарська годинникова індустрія переживає складні часи. З одного боку, дедалі більше зростає попит на смарт-годинники, особливо серед молоді, змінюючи у такий спосіб структуру ринку годинників, з іншого – пандемія *COVID-19* вносить суттєві зміни у світову економіку. Розгляд стану світового ринку годинників уможливило виявити його динаміку в умовах пандемії та спрогнозувати подальший розвиток.

Що стосується України, то її ринок майже повністю залежить від імпортової продукції й до сьогодні не досліджувався.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз праць вітчизняних фахівців з цієї теми показав, що основні питання, яким присвячені дослідження, стосувалися оцінки якості та встановлення автентичності годинників. О. Мороз, Т. Артюх [2] визначили комплекс споживчих властивостей для проведення оцінки якості побутових годинників. М. Луй, Г. Голодюк [3] займалися дослідженням якості жіночих годинників, що реалізуються в м. Луцьку.

Питанням проведення експертизи годинників присвячені праці [4; 5]. Зокрема, В. Середницький [4] визначив ідентифікаційні ознаки, за якими можна підтвердити автентичність наручних годинників швейцарських марок *ROLEX* та *TISSOT*. У попередній праці авторів [5] розглядалися питання відмінностей між оригіналом та реплікою, а також критерії, за якими відрізняють дорогі оригінальні швейцарські годинники від їхніх реплік.

Проте дослідженню світового ринку годинників з виокремленням даних стосовно України та можливих напрямів його розвитку протягом тривалого часу не приділялася належна увага.

Мета статті – аналіз стану і структури ринку годинників та виявлення загальних тенденцій його розвитку.

Матеріали та методи. Під час дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу й синтезу, системного підходу, порівняння й узагальнення офіційних даних Федерації виробників швейцарських годинників (*Federation of the Swiss Watch Industry FH*), Державної фіскальної служби України; використано методи логічного аналізу й узагальнення наукової літератури, статистичних даних щодо експорту та імпорту товарів.

Результати дослідження. Наслідки пандемії *COVID-19* для світової економіки наразі важко оцінити, але те, що через неї змінюється структура світового виробництва та логістики, зменшуються обсяги споживання товарів, змінюються попит та пропозиція, є беззаперечним фактом. Саме тому представлений аналіз проведено як огляд структури ринку годинників у 2018 та 2019 рр., коли світовий ринок не мав впливу пандемії, та в першому півріччі 2020 р., коли гостро відчувався вплив *COVID-19*.

За оцінками експертів, у 2019 р. у світі виготовлено майже 1.2 млрд шт. годинників. Серед виробників цієї продукції перше місце посідає Швейцарія, за нею – Китай, США, Японія, Макао та Німеччина [6].

У 2019 р. швейцарськими підприємствами виготовлено й експортовано 20.6 млн шт. годинників. Експорт становив 21.7 млрд шв. фр., що на 2.4 % більше за показники 2018 р. Водночас обсяг експорту в натуральних одиницях знизився на 13.1 %, як порівняти з попереднім роком. Особливо це помітно впродовж літніх місяців.

Також спостерігається досить сильна конкуренція серед учасників ринку. Обсяг експорту швейцарських годинників до країн Азії у 2019 р. дещо зменшився, проте його частка становила 53 % загальносвітового експортного товарообігу. Експорт годинників до європейських країн становив 30 %, до Америки – 15 %.

Що стосується стану ринку основних країн – споживачів швейцарських годинників, то протягом 2019 р. більшість із них демонстрували позитивні тенденції зростання (табл. 1).

Таблиця 1

**Світовий розподіл експорту швейцарських годинників
за 2017–2019 рр. [6]**

Країна	Обсяг експорту, млн шв. фр.			Динаміка, %	
	2019	2018	2017	2019/2018	2019/2017
Гонконг	2 659.3	3 002.5	2 520.6	- 11.4	+ 5.5
США	2 409.1	2 218.0	2 049.1	+ 8.6	+ 17.6
Китай	1 994.0	1 717.9	1 536.7	+ 16.1	+ 29.8
Японія	1 608.1	1 341.7	1 229.4	+ 19.9	+ 30.8
Велика Британія	1 366.1	1 232.8	1 290.0	+ 10.8	+ 5.9
Сінгапур	1 268.9	1 106.8	1 099.5	+ 14.6	+ 15.4
Німеччина	1 126.9	1 124.4	1 077.8	+ 0.2	+ 4.6
Франція	1 073.5	1 071.4	981.5	+ 0.2	+ 9.4
Італія	969.8	1 011.9	1 181.2	- 4.2	- 17.9
ОАЕ	933.6	911.8	895.4	+ 2.4	+ 4.3
Південна Корея	921.6	878.5	698.7	+ 4.9	+ 31.9
Іспанія	392.3	396.5	447.3	- 1.1	- 12.3
Саудівська Аравія	322.4	344.3	325.1	- 6.4	- 0.8
Тайвань	309.8	306.1	303.7	+ 1.2	+ 2.0
Нідерланди	259.5	267.4	272.7	- 3.0	- 4.8
Австралія	237.8	240.1	199.8	- 0.9	+19.0
Таїланд	229.5	279.0	253.2	- 17.7	- 9.4
Мексика	218.7	214.1	198.6	+ 2.2	+ 10.1
Росія	198.8	195.0	155.3	+ 2.0	+ 28.0
Катар	195.0	214.8	141.0	- 9.2	+ 38.4
Канада	194.4	177.2	162.6	+ 9.8	+ 19.6
Австрія	184.9	210.4	299.6	- 12.1	-38.3
Португалія	165.8	175.3	164.2	- 5.4	+ 1.0
Індія	149.7	154.9	115.6	- 3.3	+ 29.5
Кувейт	148.2	150.1	137.6	- 1.3	+ 7.7
Туреччина	140.0	145.1	132.9	- 3.5	+ 5.3
Бахрейн	129.5	129.3	101.1	+ 0.1	+ 28.1
Бельгія	113.6	102.7	117.1	+ 10.6	- 3.0
Греція	94.0	85.0	84.6	+ 10.5	+ 11.1
Швеція	78.9	88.0	103.9	- 10.3	- 24.0
Разом	20 094.1	19 492.9	18 275.8	+ 3.1	+ 9.9
Всього у світі	21 680.6	21 180.2	19 921.0	+ 2.4	+ 8.8

На Близькому Сході збільшився обсяг експорту до Об'єднаних Арабських Еміратів, але в Саудівську Аравію – зменшився. Найнижчий рівень зростання спостерігався в Європі, зокрема у Великій Британії, Німеччині та Франції, тоді як зменшення відбувалося в Італії, Іспанії та Нідерландах. Америка була найбільш динамічним регіоном завдяки експорту до США, куди спрямовувалося три чверті всіх годинників, що надходили на континент. Найбільшу частку продукції, яка експортувалася, становили наручні годинники – майже 95 % загального обсягу експорту.

Що стосується цінних категорій годинників, то у 2019 р. найбільше зниження продажів зафіксовано у сегменті вартістю менше за 200 шв. фр., водночас споживачі першочергову увагу приділяли годинникам вартістю понад 3000 шв. фр. Ця тенденція збереглася й у 2020 р.

Також відбулися зміни експортного товарообігу швейцарських годинників залежно від виду сировинних матеріалів. У 2019 р. на 1.9 % знизився експорт годинників зі сталі, тоді як зросли обсяги поставок продукції з дорогоцінних металів та біметалевих сплавів. Експорт годинників з інших видів матеріалів також значно скоротився.

На *рис. 1* наведено структуру ринку швейцарських годинників за матеріалами, з яких їх вироблено.

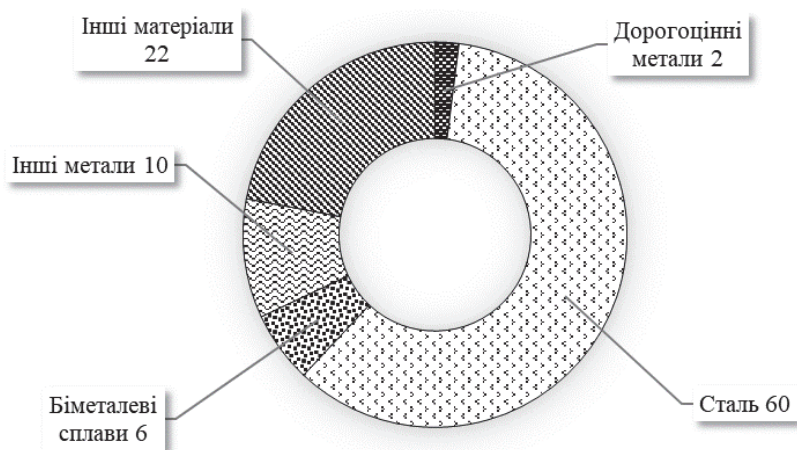

Рис. 1. Структура ринку швейцарських годинників залежно від видів матеріалів виробництва у 2019 р., % [6]

Продукція зі сталі займає найбільшу частку. Годинники з дорогоцінних матеріалів, що за вартістю становлять найвагомішу категорію, у загальній структурі ринку мають найменшу частку.

За даними провідних аналітиків, у 2018 р. лише сім торгових марок швейцарських годинників мали продажі обсягом вище ніж мільярд шв. фр. Ця тенденція не змінилася й у 2019 р. У *табл. 2* представлено рейтинг провідних виробників годинників.

Рейтинг продажів очолюють вісім брендів, які входять до топ-50 виробників швейцарських годинників. Ці виробники у 2018 р. досягли зростання продажів, за винятком *Tissot*, що опустився на сьоме місце після втрати 30 млн шв. фр.

Таблиця 2

Рейтинг провідних виробників швейцарських годинників у 2019 р. [6]

Позиція	Бренд	Група компаній	Обсяг продажів, млн шв. фр.
1	<i>Rolex</i>	<i>Rolex</i>	5200
2	<i>Omega</i>	<i>Swatch</i>	2355
3	<i>Cartier watches</i>	<i>Richmont</i>	1837
4	<i>Longines</i>	<i>Swatch</i>	1650
5	<i>Patek Philippe</i>	–	1450
6	<i>Audemars Piguet</i>	–	1180
7	<i>Tissot</i>	<i>Swatch</i>	1020
8	<i>Richard Mille</i>	–	900

На *рис. 2* наведено структуру роздрібних продажів швейцарських годинників у 2019 р.

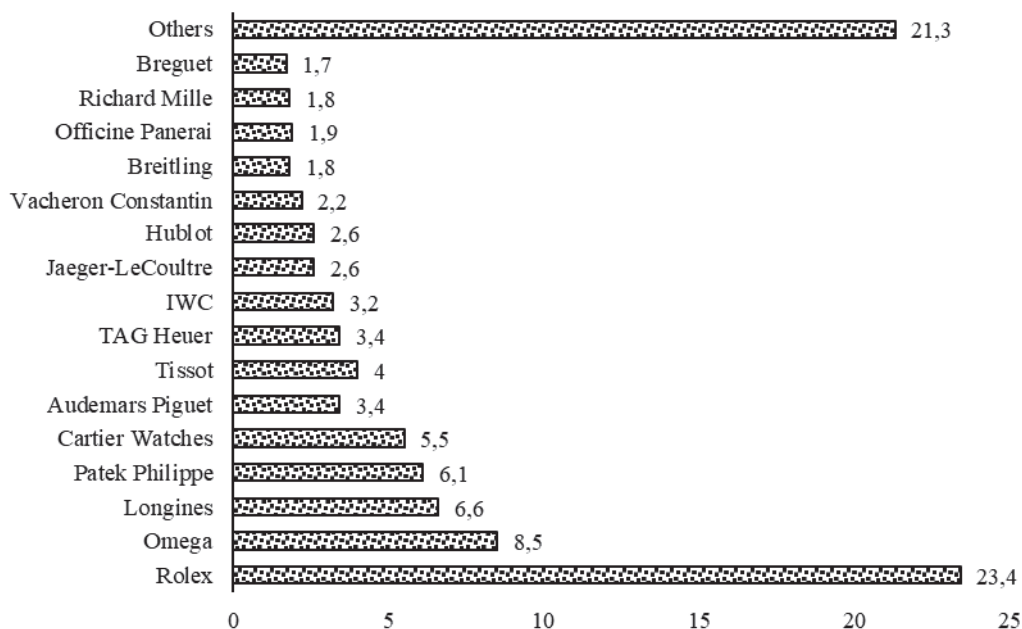

Рис. 2. Структура роздрібних продажів швейцарських годинників за виробниками у 2019 р., % [7]

За представленими даними, чітко простежується домінування одного бренду – *Rolex*, якому належить майже чверть світового виробництва.

Індустрія годинників – це, напевно, єдиний сегмент індустрії розкоші, де приватні бренди постійно працюють краще, ніж котирують компанії. Чотири найбільші приватні компанії – *Rolex*, *Patek Philippe*, *Audemars Piguet* та *Richard Mille* – мали загальний обсяг продажів 8.7 млрд шв. фр., що становить 35 % загального обсягу світового ринку. Крім того, ці компанії досягли найкращих результатів у продажах та рентабельності у 2019 р.

Для порівняння, чотири зазначені гравці, що мають у своєму розпорядженні кілька брендів – *Swatch Group* (17 марок), *Richemont* (11 марок), *LVMH* (шість марок) та *Kering* (три марки), – становлять 37 брендів разом, але мають лише 55 % ринку.

За оцінками експертів, фонд прибутку швейцарської годинникової промисловості – 5.3 млрд шв. фр. Водночас на частку чотирьох зазначених брендів припадає 59 % загального прибутку. Загалом швейцарські годинники становлять 53 % світового ринку за вартістю і лише 2 % за обсягом. Це свідчить про високу вартість годинників, вироблених у Швейцарії, як порівняти з іншими країнами. Проте продажі цих годинників у 2019 р. знизилися на 13 % проти 2018 р. і становили 20.6 млн шт. [8].

Виробництво швейцарських годинників на початку 2020 р. демонструвало тенденції до зростання. У січні 2020 р. Швейцарія експортувала цієї продукції на суму 1.8 млрд шв. фр., що на 9.4 % більше, ніж у 2019 р. [8]. Також у цей період відбувалося зростання вартості швейцарських годинників, що здебільшого пов'язано зі здорожчанням сировинних матеріалів, хоча й не стосовно всіх видів – деякі матеріали здешевіли (табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка вартості сировинних матеріалів, що використовують
у виробництві швейцарських годинників, у 2020 році [8]**

Матеріал	Матеріальні одиниці (на 1000 г)	Відхилення вартості в матеріальних одиницях, %	Вартість, млн шв. фр.	Відхилення вартості, %
Дорогоцінні метали	33.9	+9.3	547.4	+9.8
Сталь	932.8	-5.1	682.6	+11.1
Сталь із покриттям золота	103.0	-1.6	347.3	+9.1
Інші метали	160.7	-1.5	82.4	+19.4
Інші матеріали	317.0	-7.7	38.8	-8.9
Всього	1547.4	-4.8	1698.4	+10.1

Як свідчать дані, зростання вартості спостерігається в категорії дорогоцінних металів. У грошовому еквіваленті зросла вартість сталі та інших металів. Подешевшали, прогнозовано, неметалічні матеріали.

Що стосується цінових категорій швейцарських годинників, то на початку 2020 р. відбулося збільшення ціни в сегменті продукції з експортною вартістю понад 500 шв. фр. Водночас ця продукція мала підвищений попит, як порівняти з годинниками в ціновому сегменті вартістю до 200 шв. фр.

Що ж до стану ринку швейцарських годинників у різних країнах світу, то у січні 2020 р. цей сегмент демонстрував стабільні темпи зростання (табл. 4).

Таблиця 4

**Обсяг ринку швейцарських годинників у січні 2020 р.
у різних країнах світу [8]**

Країна	Обсяг ринку, млн шв. фр.	Відхилення проти аналогічного періоду 2019 р., %	Частка, %
США	205.9	+ 15.2	11.5
Гонконг	183.9	- 25.0	10.3
Китай	161.2	+ 6.9	9.0
Японія	133.9	+ 14.9	7.5
Сінгапур	107.6	+ 23.1	6.0
Велика Британія	99.2	- 13.9	5.6
Разом	891.7	- 0.3	49.9

За представленими даними, у більшості вказаних країн спостерігається позитивна динаміка розвитку ринку. Ринок Гонконгу, що посів друге місце за обсягами, продемонстрував значне зниження проти аналогічного періоду попереднього року, як і Великої Британії, що є найбільшим ринком швейцарських годинників у Європі.

У лютому 2020 р. загальносвітові тенденції розвитку ринку суттєво змінилися: відбулося помітне падіння продажів швейцарських годинників у всіх регіонах, що пов'язано з впливом пандемії коронавірусу. Через це експорт швейцарських годинників скоротився на 9.2 %, до 1.6 млрд шв. фр. Годинники зі сталі мали майже дві третини падіння вартості та 90 % зниження обсягу продажу. Загалом цей сектор експортував 1.3 млн годинників, тобто на 380 тис. менше, ніж у лютому 2019 р. (- 22.2 %).

Падіння продажів відбувалося за всіма видами цієї продукції, особливо в ціновому діапазоні з експортною вартістю 200–500 шв. фр., вони скоротилися більш ніж наполовину. Також спостерігалось падіння експорту в цьому сегменті на 18 %. Єдиний сегмент, який не відчув змін, – це швейцарські годинники вартістю понад 3000 шв. фр.

Що стосується ринків основних країн – споживачів швейцарських годинників, то в країнах Азії відбувалося значне зменшення обсягів споживання: ринок Гонконгу зафіксував найгірше місячне падіння за останні 20 років (- 42.0 %), тоді як ринок Китаю зменшився на 51.5 %. Ринок Японії впав лише на 2.1 %, а ОАЕ – на 26.3 %, Південної Кореї – на 11.2 %. У Європі зниження спостерігалось у Великій Британії (- 18.9 %), проте зафіксовано зростання в Німеччині (+ 7.3 %), Франції (+ 12.6 %) та Італії (+ 5.0 %) [9].

У *табл. 5* представлено дані щодо обсягів експорту швейцарських годинників за регіонами світу в лютому 2020 р.

Таблиця 5

Експорт швейцарських годинників за регіонами світу в лютому 2020 р. [9]

Регіон	Наручні годинники				Інші види годинників	
	обсяг експорту, шт.	2020/2019, %*	загальна вартість, млн шв. фр.	2020/2019, %*	загальна вартість, млн шв. фр.	2020/2019, %*
<i>Європа</i>	449 497	- 10.5	481.1	+ 3.1	519.2	+ 1.6
Об'єднані європейські країни (ЄС)	391 470	- 8.7	447.4	+ 3.1	484.2	+ 1.4
Східна Європа	33 635	- 37.5	16.9	- 21.9	18.0	- 19.8
Інші європейські країни	24 392	+ 25.7	16.7	+ 57.4	17.1	+ 56.3
<i>Африка</i>	21 901	+ 10.1	12.0	- 5.3	12.5	- 4.7
<i>Азія</i>	651 525	- 30.9	741.7	- 20.8	776.1	- 21.0
Близький Схід	110 536	- 44.9	190.6	- 7.1	195.2	- 6.4
Далекий Схід	444 715	- 24.9	408.3	- 30.6	427.5	- 30.9
Інші азійські країни	96 274	- 36.2	142.8	+ 0.1	153.4	- 1.4
<i>Америка</i>	195 888	- 15.9	254.1	+ 14.9	266.6	+ 14.3
Північна Америка	143 779	- 16.5	209.4	+ 17.3	221.3	+ 16.8
Південна Америка	52 109	- 14.4	44.6	+ 4.8	45.3	+ 3.7
<i>Океанія</i>	14 088	- 12.2	22.1	+ 18.3	22.6	+ 16.7
Разом	1 332 899	- 22.2	1.510.9	- 8.7	1.597.0	- 9.2

* Лютий до лютого відповідного року.

У лютому 2020 р. відбулося зниження обсягів експорту наручних швейцарських годинників фактично у всіх країнах світу, як порівняти з аналогічним періодом 2019 р. (див. *табл. 5*). Водночас їхня вартість значно зросла. Збільшення експорту зафіксовано лише у країнах Африки. У сегменті інших видів годинників зростання спостерігалось в країнах ЄС, Північній та Південній Америці та Океанії.

Географічну структуру ринку швейцарських годинників у лютому 2020 р. наведено на *рис. 3*.

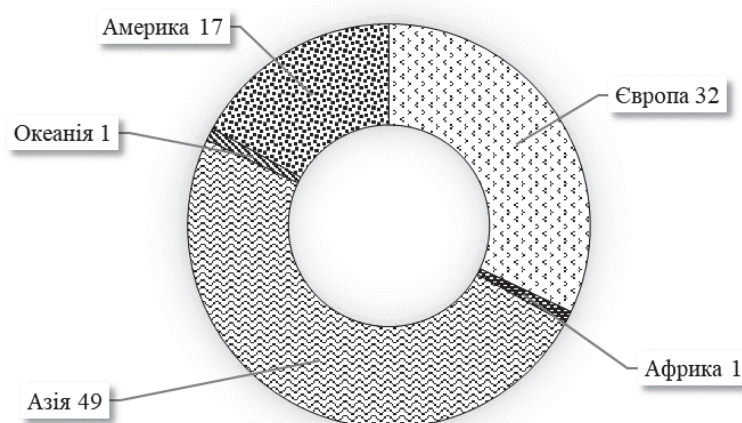

Рис. 3. Структура ринку швейцарських годинників у лютому 2020 р. за регіонами світу, % [9]

Що стосується даних обсягу ринку швейцарських годинників у березні – квітні 2020 р., то цей період аналітиками названо "квазі-параліч" (*quasi-paralysis*). Стагнація у галузі зумовлена пандемією COVID-19, що охопила більшість країн світу.

Після дуже стрімкого зниження у квітні (– 81.3 %) експорт швейцарських годинників у травні продовжував сповільнюватися. Вартість експорту становила 655.6 млн шв. фр., що на 67.9 % менше, ніж у травні 2019 р. Загалом за перші п'ять місяців року експорт впав на 35.8 %. Обсяги основних ринків збуту швейцарських годинників скоротилися більше ніж удвічі, як порівняти з попереднім роком: США – на 79.2 %, Японія – на 74.2, Франція – на 76.7, Сінгапур – на 74.8, Велика Британія – на 76.7, Китай – на 54.6 % [10].

У червні 2020 р. ситуація на ринку швейцарських годинників не зазнала суттєвих змін – експорт продовжував зменшуватися. Вартість експорту знизилася на 35.1 % проти червня 2019 р. і становила 1.1 млрд шв. фр. Тимчасове зупинення виробництва та продажу протягом першої половини року мала серйозні наслідки для експорту годинників, який за шість місяців поточного року впав на 35.7 %.

Основні матеріали, що використовуються для виробництва швейцарських годинників, також суттєво втратили в ціні (майже 38 %). Загалом у червні експортовано 870 тис. швейцарських годинників, що на 48.3 % менше за відповідний показник попереднього року.

Стосовно структури ринку швейцарських годинників за вартістю, варто зазначити, що обсяг експорту цих виробів у цій категорії понад 200 шв. фр. (експортна ціна) скоротився на 35 % у вартісному і на 38 % у кількісному вимірі.

Падіння в цій категорії годинників до 200 шв. фр. більш помітне, зі зменшенням обсягу експорту на 55.4 % (на 550 тис. менше одиниць товару за місяць) [11].

На тлі скорочення виробництва та продажу швейцарських годинників у найбільших країнах світу Китай у червні 2020 р. продемонстрував значне збільшення попиту – експорт цієї продукції зріс на 47.7 % проти червня 2019 р. Це пов'язано з тим, що Китай був першою країною, що подолала спалах *COVID-19*.

У табл. 6 зазначено дані щодо експорту швейцарських годинників за січень – червень 2020 р. проти аналогічного періоду 2018–2019 рр.

Таблиця 6

Експорт швейцарських годинників у січні – червні 2020 р. проти аналогічного періоду 2018–2019 рр., млн шв. фр. [11]

Країна	Роки			Відхилення (+/-), %	
	2020	2019	2018	2020/2019	2020/2018
США	797.2	1 158.2	1 080.6	- 31.2	- 26.2
Китай	790.9	926.6	815.7	- 14.6	- 3.0
Гонконг	684.1	1 448.5	1 551.2	- 52.8	- 55.9
Японія	515.9	798.3	654.7	- 35.4	- 21.2
Сінгапур	409.6	599.5	531.7	- 31.7	- 23.0
Велика Британія	387.0	697.9	553.0	- 44.5	- 30.0
Німеччина	373.8	550.8	561.2	- 32.1	- 33.4
ОАЕ	307.7	478.0	454.4	- 35.6	- 32.3
Франція	300.4	526.9	555.6	- 43.0	- 45.9
Південна Корея	287.6	456.2	452.0	- 36.9	- 36.4

Закінчення табл. 6

Країна	Роки			Відхилення (+/-), %	
	2020	2019	2018	2020/2019	2020/2018
Італія	268.1	472.9	514.4	- 43.3	- 47.9
Тайвань	126.5	151.6	148.5	- 16.5	- 14.8
Іспанія	108.3	190.2	194.8	- 43.0	- 44.4
Таїланд	65.7	112.7	153.2	- 41.7	- 57.1
Канада	62.4	89.9	88.2	- 30.6	- 29.2
Російська Федерація	61.6	85.1	89.9	- 27.6	- 31.5
Австрія	55.6	87.8	112.8	- 36.7	- 50.7
Туреччина	46.4	67.7	90.0	- 31.4	- 48.4
Бельгія	37.0	55.6	52.9	- 33.4	- 30.0
Всього у країнах світу	6.869.5	10.676.2	10.520.8	- 35.7	- 34.7

Як свідчать наведені дані, усі великі країни світу зазнали суттєвого скорочення експорту та, відповідно, продажів швейцарських годинників у першому півріччі 2020 р. Найменше падіння показників зафіксовано в Китаї та Тайвані; найбільше постраждали ринки Гонконгу, Великої Британії, Франції, Іспанії, Італії [12].

Водночас за підсумками 2019 р. світовий ринок розумних годинників експерти *Strategy Analytics* оцінили в 47.34 млн шт. Обсяги реалізації смарт-годинників компанією *Apple* становили 30.7 млн шт., збільшившись на 36 % проти попереднього року. Для порівняння, швейцарські компанії, зокрема й бренди *Swatch* і *TAG Heuer*, реалізували загалом 21.1 млн шт. годинників. Це на 13 % менше, ніж у 2018 р. [13].

У I кварталі 2020 р. світовий ринок розумних годинників зріс на 20 %, у світі продано 13.7 млн смарт-годинників, що на 20 % більше, ніж їх реалізовано у 2019 р. (на той час – 11.4 млн шт). На думку експертів, коронавірус став однією з причин такої високої зацікавленості покупців, адже багато з них, опинившись в умовах карантину й самоізоляції, стали ретельніше стежити за станом здоров'я й фізичним розвитком. Так, поставки до Індії та США зросли на 5 %, а до Європи – на 9 % [14].

Перше місце на ринку *смарт-годинників* посідає компанія *Apple*. Їй вдалося збільшити свою частку з 54 % до 55 % через великий попит на моделі *Apple Watch S5*, що стало найвищим рівнем за останні два роки. Щодо обсягу продажів, то вони зросли на 23 % – з 6.5 млн проданих гаджетів у I кварталі 2019 р. до 7.6 млн одиниць цього річ (рис. 4).

Гірші показники у компанії *Samsung*, що традиційно посідає друге місце за кількістю проданих смарт-годинників. Її частка скоротилася з 15 до 14 % ринку. Але обсяг проданих пристроїв трохи збільшився – з 1.7 до 1.9 млн одиниць. Аналітики вважають [14], що зростання частки компанії сповільнилося через те, що в Південній Кореї був введений жорсткий карантин, а також через більш серйозну конкуренцію з боку бренду *Garmin*.

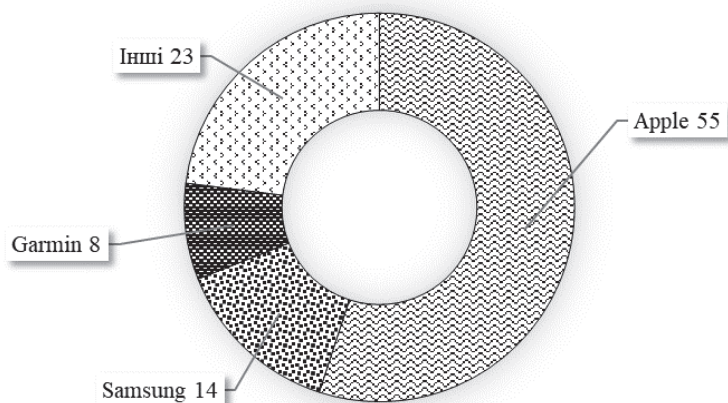

Рис 4. Структура ринку смарт-годинників у першому півріччі 2020 р., % [14]

Garmin вперше за два роки повернув собі третє місце на глобальному ринку розумних годинників. Якщо в першому кварталі 2019 р. *Garmin* продано 0.8 млн пристроїв, то тепер цифра сягнула 1.1 млн одиниць, що становить 38 %. Частка компанії збільшилася з 7 до 8 %. Нові вдосконалені моделі, як-от *Venu* з кольоровим сенсорним екраном *OLED*, мають популярність серед поціновувачів спорту та фітнесу, що відстежують свою щоденну активність, по всій Північній Америці та в інших місцях світу.

У II кварталі 2020 р. поставки світових смарт-годинників різко сповільнилися через пандемію *COVID-19* [14].

Українська годинникова індустрія почала розвиватися зі здобуттям незалежності. До цього моменту в країні не було підприємств, що виготовляли годинники. У 1997 р. засновано Київський годинниковий завод, який до 2002 р. займався збиранням годинників "Політ", присвячених польоту в космос першого космонавта незалежної України Леоніда Каденюка. Для цього отримано ліцензію на збирання цієї продукції у Першого московського годинникового заводу.

У 2002 р. на підприємстві почали виготовляти оригінальні фасадно-баштові годинники. У 2003 р. завод став першим українським підприємством, де налагодили серійне виробництво наручних годинників під торговою маркою *KLEYNOD*. Цей бренд існує й досі та є одним із найбільш популярних та впізнаваних в Україні, наразі він має у своєму асортименті більше ніж 150 жіночих та чоловічих моделей із різних колекцій [15].

Окрім Київського годинникового заводу, у цій галузі в нашій країні зараз працюють й інші великі та малі підприємства.

Широку популярність мають виробниці торгової марки *EDELWEISS*, які виготовляє український годинниковий завод "Київська Русь". Головним напрямом його діяльності є виробництво жіночих годинників із дорогоцінних металів з використанням перламутру, кристалів *Swarovski*, коштовного каміння. Вироби бренду мають безліч українських та міжнародних нагород за якість та дизайн.

Молода вітчизняна торгова марка *Andywatch*, заснована у 2014 р., вже має великий асортимент як жіночих, так і чоловічих годинників, регулярно випускаються сезонні колекції. Кожна модель вирізняється яскравим, креативним дизайном та незмінно високою якістю. Ціна – 500–600 грн.

Зараз усі великі українські виробники виготовляють будь-які годинники на замовлення: ландшафтні, баштові, інтер'єрні, вуличні. Наприклад, у Чернігові, Дніпрі, Житомирі, Чернівцях головні міські годинники виготовлені Київським годинниковим заводом. Комерційні компанії нерідко замовляють корпоративні, рекламно-сувенірні годинники із власною символікою – усе це наразі є доступним.

Великий попит останнім часом мають вироби з національною символікою: прикрашені мальованими елементами вишивки, тризубами, патріотичними написами тощо.

Згідно з УКТЗЕД годинники входять до групи 91 Годинники всіх видів та їх частини, позиції 9101 (Годинники для носіння на собі або із собою, з корпусами з дорогоцінних металів чи плакованих дорогоцінними металами) та 9102 (Годинники наручні, кишенькові та інші, призначені для носіння на собі або із собою, включаючи секундоміри, крім включених до товарної позиції 9101).

У 2019 р. продукції за кодом УКТЗЕД 9101 імпортовано значно менше, ніж у попередні роки (рис. 5) [16].

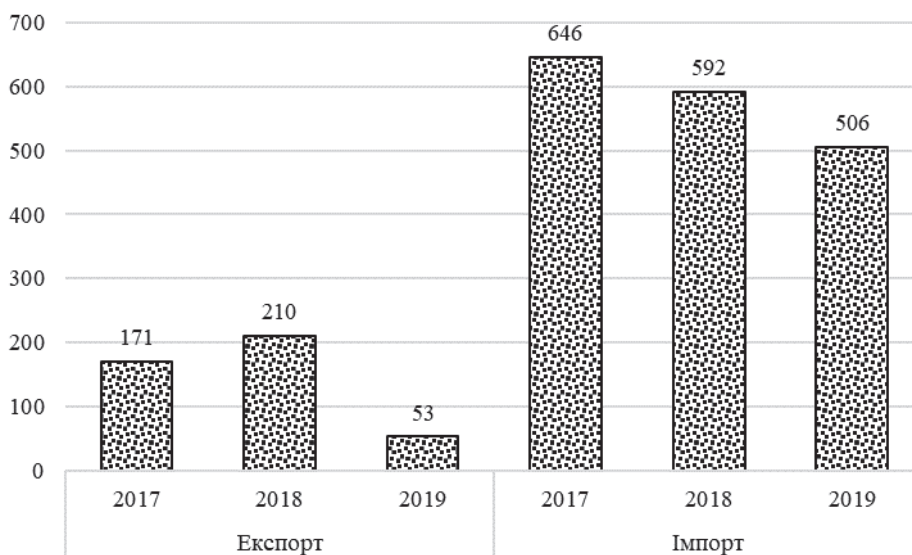

Рис. 5. Сумарний обсяг імпорту й експорту за товарними позиціями за кодом УКТЗЕД 9101 за 2017–2019 рр., тис. дол. США [17]

Обсяги легального імпорту наручних годинників з корпусами з дорогоцінних металів у 2019 р., як порівняти з 2017 р., значно зменшилися (приблизно 140 тис. дол. США).

У 2017 р. структура імпорту мало відрізнялася від 2018 р., тобто продукція надходила переважно зі Швейцарії, Німеччини та Польщі. Експорт здебільшого був спрямований до Швейцарії, Російської Федерації та невизначених країн (табл. 7).

Таблиця 7

Обсяги імпорту й експорту товарних позицій за кодом УКТЗЕД 9101 за 2017–2019 роки із зазначенням країн-контрагентів [17]

Найменування товарної позиції	Імпорт			Експорт		
	країна	вартість, тис. дол. США	частка, %	країна	вартість, тис. дол. США	частка, %
Годинники для носіння на собі або із собою, з корпусами з дорогоцінних металів чи плакованих дорогоцінними металами	2017					
	Швейцарія	575	89.15	Швейцарія	128	74.85
	Німеччина	45	6.98	Невизначені країни	32	18.71
	Польща	14	2.17	Російська Федерація	9	5.26
	Інші	11	1.71	Інші	2	1.17
	2018					
	Швейцарія	324	54.73	Швейцарія	139	65.88
	Німеччина	241	40.71	Кіпр	35	16.59
	Польща	20	3.38	Невизначені країни	27	12.80
	Інші	7	1.18	Інші	10	4.74
	2019					
	Швейцарія	495	97.63	Швейцарія	38	73.08
	Німеччина	4	0.79	Невизначені країни	14	26.92
	США	4	0.79			
	Інші	4	0.79			

У 2018 р. годинники цієї категорії імпортували до України переважно зі Швейцарії та Німеччини. Також незначна частка імпортована з Польщі. Решта країн у структурі імпорту становила менше ніж 1.2 %. Стосовно експорту варто зазначити, що найбільша частка продукції надходила до Швейцарії та Кіпру [17].

У 2019 р. переважну кількість годинників імпортовано в Україну зі Швейцарії, лише незначні частки припали на імпорт з Німеччини, США та інших країн.

Що стосується категорії продукції за кодом УКТЗЕД 9102, то у 2019 р. основними імпортерами були Китай, Швейцарія, Німеччина. Експортувалася продукція до Швейцарії, Німеччини, невизначених країн (табл. 8).

**Імпорт та експорт товарних позицій за кодом УКТЗЕД 9102
за 2017–2019 рр. із зазначенням країн-контрагентів [18]**

Найменування товарної позиції	Імпорт			Експорт		
	країна	вартість, тис. дол. США	частка, %	країна	вартість, тис. дол. США	частка, %
Годинники, призначені для носіння на собі або із собою, крім включених до товарної позиції 9101	2017					
	Швейцарія	4 691	49.87	Невизначені країни	1 592	89.44
	Китай	2 116	22.49	Швейцарія	111	6.24
	Німеччина	1 950	20.73	Нідерланди	28	1.57
	Інші	650	6.91	Інші	49	2.75
	2018					
	Швейцарія	4 575	39.71	Невизначені країни	1 452	86.38
	Китай	3 663	31.79	Кіпр	113	6.72
	Німеччина	1 805	15.67	Німеччина	61	3.63
	Інші	1 479	12.84	Інші	55	3.27
	2019					
	Китай	3 789	42.27	Невизначені країни	1 182	78.17
	Швейцарія	3 451	38.50	Швейцарія	196	12.96
	Німеччина	973	10.86	Німеччина	68	4.50
	Інші	750	8.37	Інші	66	4.37

У 2018–2017 рр. структура імпорту майже не змінилася, а серед країн-експортерів з'явилися Кіпр та Нідерланди.

Отже, можна констатувати, що вітчизняний ринок годинників характеризується значним переважанням імпорту над експортом через незначне власне виробництво.

Висновки. Ринок годинників в Україні формується відповідно до загальносвітових тенденцій та є досить динамічним. До 2020 р. відбувалося суттєве збільшення виробництва та продажу цієї продукції, зокрема швейцарських годинників. Проте падіння коронавірусу повністю паралізувала цей ринок по всьому світу.

Оскільки, за даними Федерації швейцарської годинникової промисловості, поставки годинників у першому півріччі знизилися на 36 % (до 6.9 млрд шв. фр.), то можна прогнозувати, що до кінця 2020 р. експорт швейцарських годинників продовжуватиме скорочуватися (десь на рівні 30 %), оскільки захворюваність на *COVID-19* і далі продовжує зростати, що змушує країни закрити ринки збуту. Можливо, 2021 р. стане стабільнішим для швейцарської годинникової індустрії, переважно завдяки китайському ринку, який поступово набирає обертів.

Що стосується світового ринку смарт-годинників, то він також зменшиться з 54.80 млрд дол. США у 2019 р. до приблизно 52.88 млрд дол. США у 2020 р. Занепад здебільшого буде пов'язаний зі сповільненням економіки в різних країнах через спалах *COVID-19* та заходи щодо його стримування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Swiss watchmaking: where things stand. URL: <https://www.swissinfo.ch/eng/swiss-watchmaking--where-things-stand/45896950>.
2. Мороз О. С., Артюх Т. М. Оцінка споживних властивостей побутових годинників. Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті: Матеріали 82 міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів (13–14 квітня 2016 р.). Київ: НУХТ, 2016. Ч. 1. С. 114.
3. Луй М. В., Голодюк Г. І. Товарознавча оцінка жіночих годинників. Якість та безпечність товарів: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 3 квітня 2020 р.); за наук. ред. д. т. н., проф. Л. І. Байдакової. Луцьк: редакційно-видавничий відділ Луцького НТУ, 2020. С. 33-34.
4. Серединський В. В. Підтвердження автентичності наручних годинників (на прикладі швейцарських марок "ROLEX" і "TISSOT"). *Криміналістичний вісник*. 2014. № 2 (22). С. 178- 183.
5. Марчук Н. Б., Андрієвська Л. В. Фальсифікація наручних годинників світових брендів. Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів: Матеріали VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 4–5 квітня 2019 р.). Полтава: ПУЕТ, 2019. С. 101-104.
6. The Swiss and world watchmaking industries in 2019. URL: https://www.fhs.swiss/file/59/Watchmaking_2019.pdf.
7. Mega-brands drive the watchmaking market. URL: <https://journal.hautehorlogerie.org/en/mega-brands-drive-the-watchmaking-market>.
8. State of the Industry – Swiss Watchmaking in 2020. URL: <https://watchesbysjx.com/2020/03/swiss-watch-industry-report-2020.html>.
9. Swiss watchmaking in February 2020. URL: https://www.fhs.swiss/scripts/getstat.php?file=comm_200202_a.pdf.
10. Swiss watchmaking in January 2020. URL: https://www.fhs.swiss/scripts/getstat.php?file=regions_200102_a.pdf.
11. Official website of the Swiss watch industry. URL: https://www.fhs.swiss/scripts/getstat.php?file=comm_200505_a.pdf&previous.
12. Swiss watchmaking in June 2020. URL: https://www.fhs.swiss/file/59/comm_200606_a.pdf.
13. World distribution of Swiss watch exports. January – June 2020. Markets. URL: https://www.fhs.swiss/scripts/getstat.php?file=mt3_200106_a.pdf.
14. Apple now sells more watches than the entire Swiss watch industry. URL: <https://www.theverge.com/2020/2/5/21125565/apple-watch-sales-2019-swiss-watch-market-estimates-outsold>.
15. El mercado de SmartWatch crece un 20% a nivel global en el primer trimestre de 2020. URL: <https://news.strategyanalytics.com/press-releases/press-release-details/2020/Strategy-Analytics-Global-Smartwatch-Shipments-Grow-20-Percent-to-14-Million-in-Q1-2020/default.aspx>.
16. Чи поступаються наручні годинники українського виробництва швейцарським брендам? URL: <https://wanna.com.ua/moda-i-stil/chy-postupayutsyanaruchni-godynyky-ukrayinskogo-vyrobnytstva-shvejtsarskym-brendam>.

17. Сумарний обсяг імпорту та експорту годинників в Україні. URL: <http://sfs.gov.ua/ms/fl1>.
18. Зовнішня торгівля України годинниками із зазначенням основних країн – контрагентів. URL: <http://sfs.gov.ua/ms/f3>.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2020.

Marchuk N., Andrievska L., Hlushkova T. Watch market: world trends.

Background. The watch market occupies the large niche in the world economy. The leader of this segment is the Swiss watch industry, which produces more than 20 million units of watches per year, or more than 2% of world production. However, this segment of production is currently undergoing significant changes due to the growing of demand for smart watches and the impact of the global Covid-19 pandemic. Therefore, the task is to analyze the condition of the world watch market and the Ukrainian watch market.

An analysis of recent research and publications on this topic has shown that the main issues addressed in the research were related to the evaluation of the quality and authenticity of watches. However, the study of the world and Ukrainian watch markets and possible directions of their development has not been given consideration for a long time.

The aim is to analyze the condition and structure of the watch market and identify general trends in its development.

Materials and methods. In the research general and special methods were used: analysis and synthesis, system approach, comparison and generalization of official data of the Federation of Swiss Watch Industry FH, the State Fiscal Service of Ukraine; methods of logical analysis and generalization of scientific literature, statistical data on export and import of goods are used.

Results. The article considers the development trends of the wrist watch market in the world and Ukraine in 2019 and the first half of 2020. Indicators such as production volume, quantitative and cost indicators of import and export of Swiss watches and smart watches are studied, the market shares of the largest manufacturers of these products according to the world rating are given, the impact of the Covid-19 pandemic on market development is established.

Conclusion. According to research, the wristwatch market in the world will continue to decline until the end of 2020, as the incidence of COVID-19 continues to rise, forcing countries to close markets and reduce production.

Keywords: wrist watches, market volume, production, export, import.

REFERENCES

1. *Swiss watchmaking: where things stand.* Retrieved from <https://www.swissinfo.ch/eng/swiss-watchmaking--where-things-stand/45896950> [in English].
2. Moroz, O. S., & Artjuh, T. M. (2016). Ocinka spozhyvnyh vlastyvostej pobutovyh godynnykiv [Evaluation of consumer properties of household watches]. *Naukovi zdobutky molodi – vyrishennju problem harchuvannja ljudstva u XXI stolitti – Scientific achievements of young people - solving the problems of human nutrition in the XXI century: Proceedings of the 82nd International Scientific Conference of Young Scientists, Postgraduates and Students.* (Part 1), (p. 114). Kyi'v: NUHT [in Ukrainian].
3. Luj, M. V., & Golodjuk, G. I. (2020). Tovaroznavcha ocinka zhinochych godynnykiv [Commodity evaluation of women's watches]. L. I. Baidakova (Ed.). *Jakist' ta bezpechnist' tovariv – Quality and safety of goods: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference.* (pp. 33-34). Luc'k: redakcijnno-vydavnychyj viddil Luc'kogo NTU [in Ukrainian].

4. Seredyns'kyj, V. V. (2014). Pidtverdzhennja avtentychnosti naruchnyh godynnykiv (na prykladi shvejcars'kyh marok "ROLEX" i "TISSOT") [Authentication of watches (on the example of the Swiss brands "ROLEX" and "TISSOT")]. *Kryminalistychnyj visnyk – Forensic Bulletin*, 2 (22), 178-183 [in Ukrainian].
5. Marchuk, N. B., & Andrijevs'ka, L. V. (2019). Fal'syfikacija naruchnyh godynnykiv svitovyh brendiv [Falsification of shatches of shorld brands]. *Aktual'ni problemy teorii i praktyky ekspertyzy tovariv – Actual problems of the theory and practice of goods ehpertise: Proceedings of the VI International Scientific and Practical Internet Conference*. (pp. 101-104). Poltava: PUET [in Ukrainian].
6. *The Swiss and world watchmaking industries in 2019*. Retrieved from https://www.fhs.swiss/file/59/Watchmaking_2019.pdf [in English].
7. *Mega-brands drive the watchmaking market*. Retrieved from <https://journal.hautehorlogerie.org/en/mega-brands-drive-the-watchmaking-market> [in English].
8. *State of the Industry – Swiss Watchmaking in 2020*. Retrieved from <https://watchesbysjx.com/2020/03/swiss-watch-industry-report-2020.html> [in English].
9. *Swiss watchmaking in February 2020*. Retrieved from https://www.fhs.swiss/scripts/getstat.php?file=comm_200202_a.pdf [in English].
10. *Swiss watchmaking in January 2020*. Retrieved from https://www.fhs.swiss/scripts/getstat.php?file=regions_200102_a.pdf [in English].
11. *Official website of the Swiss watch industry*. Retrieved from https://www.fhs.swiss/scripts/getstat.php?file=comm_200505_a.pdf&previous [in English].
12. *Swiss watchmaking in June 2020*. Retrieved from https://www.fhs.swiss/file/59/comm_200606_a.pdf [in English].
13. *World distribution of Swiss watch exports. January – June 2020. Markets*. Retrieved from https://www.fhs.swiss/scripts/getstat.php?file=mt3_200106_a.pdf [in English].
14. *Apple now sells more watches than the entire Swiss watch industry*. Retrieved from <https://www.theverge.com/2020/2/5/21125565/apple-watch-sales-2019-swiss-watch-market-estimates-outsold> [in English].
15. *El mercado de SmartWatch crece un 20% a nivel global en el primer trimestre de 2020*. Retrieved from <https://news.strategyanalytics.com/press-releases/press-release-details/2020/Strategy-Analytics-Global-Smartwatch-Shipments-Grow-20-Percent-to-14-Million-in-Q1-2020/default.aspx> [in English].
16. *Chy postupajut'sja naruchni godynnyky ukrai'ns'kogo vyrobnyctva shvejcars'kym brendam? [Are Ukrainian-made watches inferior to Swiss brands?]*. Retrieved from <https://wanna.com.ua/moda-i-stil/chy-postupayutsya-naruchni-godynnyky-ukrayinskogo-vyrobnytstva-shvejsarskym-brendam> [in Ukrainian].
17. *Sumarnyj obsjag importu ta eksportu godynnykiv v Ukrai'ni [Total volume of imports and exports of watches in Ukraine]*. Retrieved from <http://sfs.gov.ua/ms/f11> [in Ukrainian].
18. *Zovnishnja torgivlja Ukrai'ny godynnykamy iz zaznachennjam osnovnyh kraj'n – kontragentiv [Ukraine's foreign trade in watches, indicating the main countries – counterparties]*. Retrieved from <http://sfs.gov.ua/ms/f3> [in Ukrainian].